



A Model of Educational Institution Administration Based on the Sufficiency Economy Philosophy for Students' Life Skills Development According to Environmental Study Concepts

Natathadarunee Sriken

Thetsaban Ban Mad School Muang Mahasarakham Municipality, Mahasarakham Province, Thailand

Corresponding author E-mail: Furtatie@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-0017-2771>

Received 02/07/2024

Revised 10/07/2024

Accepted 07/08/2024

Abstract

Background and Aims: The improvement of educational quality places a strong emphasis on helping students become socially adept. In order to support students in their learning and development as global citizens, various sectors collaborate to organize various activities. Curriculums incorporate the idea of sufficiency economy to promote sustainable and cost-effective living. The study's objectives were; (1) To assess the requirements and existing state of educational institution administration concerning the development of students' life skills in light of environmental study concepts and the Sufficiency Economy Philosophy. (2) To develop an administrative framework for educational establishments grounded in the Sufficiency Economy Philosophy, with the aim of assisting students in acquiring life skills that align with the principles of environmental studies. (3) To assess how well the model of educational institution administration based on the Sufficiency Economy Philosophy develops students' life skills in line with environmental study concepts. (4) To increase the range of outcomes from using the model of educational institution administration based on the Sufficiency Economy Philosophy for the development of students' life skills in line with environmental study concepts. And (5) to examine the effectiveness of the model of educational institution administration based on the Sufficiency Economy Philosophy for the development of students' life skills in line with environmental study concepts.

Methodology: There were 849 participants in the target and sample groups of the study, which followed the Research and Development methodology. Six questionnaires and interview forms were employed as research instruments. The percentage, mean, standard deviation, and index of item-objective congruence (IOC) were among the statistics used in the data analysis. The method used to analyze the qualitative data was content analysis. There were five stages to the research. (1) Phase 1 involved conducting survey research and expert interviews to examine the current situation and the needs regarding baseline data, concepts, theories, and research pertaining to the management of educational institutions based on the Sufficiency Economy Philosophy and the development of students' life skills in accordance with the environmental education concepts. (2) Phase 2 creating a Model was the focus. (3) Phase 3 involved testing the model. In the academic year 2022, it was tested at Mahasarakham Municipality's Thetsaban Ban Mad School. (4) Phase 4 involved the model's expansion. In the academic year 2023, the model was applied to four voluntary educational institutions. And (5) Phase 5 used connoisseurship to investigate the Model's efficacy.

[727]

Citation:

Sriken, N. (2024). A Model of Educational Institution Administration Based on the Sufficiency Economy Philosophy for Students' Life Skills Development According to Environmental Study Concepts.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 4 (6), 727-748; DOI: <https://doi.org/10.60027/iarj.2024.279472>



Results: The results were as follows: (1) The current state, on the whole, was at a low level, The lowest mean: Issue1: Educational Institution Administration Based on the Sufficiency Economy Philosophy -Aspect 4: Building a Network and Expanding the Results had the lowest. On the whole, needs were at a high level. The highest mean: Issue 2: Student Life Skills Development According to Environmental Study Concepts-Aspect 3: Natural Resource Management. (2) The model consisted of 4 parts - Part 1: Principles; Part 2: Objectives; Part 3: Educational Institution Administration Based on the Sufficiency Economy Philosophy; Part 3 had 2 issues: Issue 1) Mobilization of the Sufficiency Economy Philosophy toward the educational institution; Issue 2) Student Life Skills Development According to Environmental Study Concepts. The index of item-objective congruence of the model was 0.98. The model had effectiveness as it was appropriate, feasible, and beneficial at the highest level. (3) The results of the tryout of the model were as follows: (3.1) On the whole, the students' life skills development according to environmental study concepts were at an excellent level. (3.2) The satisfaction of concerned people with the tryout results, on the whole, was at the highest level. (3.3) The specialists confirmed that the results of the tryout were at the highest level. (4). The result expansion of the model, it was found that: (4.1) The students' life skills according to environmental study concepts, on the whole. (4.2) The satisfaction of concerned people with the tryout results, on the whole, was at the highest level. (5) The effectiveness of the model, the specialists confirmed that the effectiveness was at the highest level.

Conclusion: The model of educational institution administration based on the Sufficiency Economy Philosophy for students' life skills development according to environmental study concepts is effective and efficient in improve students' life skills based on environmental education in alignment with the concept of sufficiency economy. Building network and expanding the implement of the measures are crucial in driving the concept of sufficiency economy continuously and sustainably.

Keywords: Model of Educational Institution Administration; Environmental Study; Life Skills; Sufficiency Economy Philosophy

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน ตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

ณัฐธาดารุณี ศรีเคน

โรงเรียนเทศบาลบ้านแมต เทศบาลเมืองมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เน้นการเรียนรู้สู่สากล บนความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเกิดความอยู่รอดทางสังคมอย่างยั่งยืน วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา (2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา (3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา (4) ขยายผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา (5) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 849 คน เครื่องมือ จำนวน 6 ฉบับ เป็นแบบสอบถาม (Rating Scale) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และคู่มือรูปแบบ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าความสอดคล้องเหมาะสม (IOC) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการวิจัยเป็น 5 ระยะ; (1) ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ความต้องการจำเป็นจากข้อมูลพื้นฐานแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยวิจัยเชิงสำรวจและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 2 พัฒนารูป ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ โดยทดลองใช้ในโรงเรียนเทศบาลบ้านแมต เทศบาลเมืองมหาสารคาม ในปีการศึกษา 2565 ระยะที่ 4 ขยายผลรูปแบบโดยนำรูปแบบไปขยายผลในสถานศึกษาที่สมัครใจ จำนวน 4 แห่ง ในปีการศึกษา 2566 ระยะที่ 5 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ผลการวิจัย: (1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ค่าต่ำสุดประเด็น ที่ 1 การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านที่ 4 การสร้างเครือข่ายและขยายผล ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าสูงสุดในประเด็นที่ 2 การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า โครงสร้างรูปแบบ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ประเด็นที่ 2 การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่วนที่ 4 การวัดและประเมินผล ใน 2

ประเด็น (2.1) การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2.2) การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.98 ประสิทธิภาพของรูปแบบมีความเหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา (3.1) ทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวม พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม (3.2) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อผลการทดลองใช้รูปแบบ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (3.3) ผู้เชี่ยวชาญยืนยันประสิทธิผลของการทดลองใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด (4) ผลการขยายผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา (4.1) ทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม (4.2) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อผลการทดลองใช้รูปแบบ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (5) ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญยืนยันประสิทธิผล อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผล: รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีความเหมาะสมในการนำไปพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาที่สอดคล้องกับความพอเพียง การสร้างเครือข่ายและขยายผลเป็นเงื่อนไขสำคัญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารสถานศึกษา; สิ่งแวดล้อมศึกษา; ทักษะชีวิต; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทนำ

ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ยังคงน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมานำทางขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ ให้สู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยอาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ คือ ประการแรก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกันบนฐานของความรู้ คุณธรรมและความเพียร ประการที่สอง การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้วลุกไว” โดยมุ่งพัฒนาใน 3 ระดับคือ ระดับที่ หนึ่ง การพร้อมรับ หรือระดับการอยู่รอด ระดับที่สอง การปรับตัว หรือระดับ พอเพียง ระดับที่สาม การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืนหรือระดับ “ยั่งยืน” ประการที่สาม เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ กำหนดทิศทางการพัฒนาบนพื้นฐานของแนวคิดสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ประการที่ 4 การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีทันสมัยและความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2564, ปฐมบท)

ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้ขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ โดยยึดแนวคิดหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และเป้าหมายสำคัญ 2 ด้าน คือ เป้าหมายที่หนึ่ง ด้านผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ได้แก่ 1) ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3)

ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ 5) ทักษะด้านสื่อสาร สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 7) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และ 8) ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เป้าหมายที่สอง ด้านการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) ผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มศักยภาพ (Quality) ระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) และระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง(Relevancy) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อให้ผู้เรียนและเยาวชนของไทยเป็นผู้มีคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในเรื่องของทักษะชีวิตเป็นเรื่องของความสามารถส่วนบุคคลจำเป็นต้องมีเพื่อใช้ปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวันให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ภายใต้กระแสความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สิ่งต่างๆ ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตที่ดีได้ โรงเรียนที่ต้องมีการออกแบบการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ กระบวนการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง (Active learning) เพื่อให้มีประสบการณ์ มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและฝึกการทำงานอย่างมีขั้นตอน เน้นทักษะ ความรู้และความเชี่ยวชาญให้เกิดกับผู้เรียน การสร้างความรู้ ความเข้าใจในเชิงสหวิทยาการระหว่างวิชา เน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในเชิงลึก ยกย่องความสามารถของผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็จริง มีสื่อ เครื่องมือที่มีคุณภาพ การเรียนรู้ในโรงเรียน กิจกรรมและเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพบริบทและมีความหมายต่อผู้เรียน ใช้วิธีการวัด การประเมินที่มีคุณภาพ (สุวณี อึ้งวารกรณ์, 2558: 68) สอดคล้องกับความคิดเห็นของกนกดาว เดชก้อง (2563) กล่าวถึงสถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติงานที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project base learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติค้นหาความรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสนใจ รู้วิธีแก้ปัญหาในการทำงาน วางแผน คิดวิเคราะห์ สามารถสรุปองค์ความรู้ของตนเอง โดยผู้สอนเป็นผู้จัดบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ จึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความฉลาดทางปัญญา ทางสังคม และจิตสำนึกสอดคล้องกับ รัตนา สุวรรณทิพย์ (2566: 89) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง วางแผนการทำโครงงาน ปฏิบัติ และนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้มา สอดคล้องกับความคิดเห็นของอุไรรัตน์ ป.นฤมล (อ้างถึงใน รัตนา สุวรรณทิพย์ ,2566: 89) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐานว่าเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง วิเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ใหม่อย่างสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยรักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมั่นใจ มีความสุขกับการเรียน เรียนอย่างสนุกสนานผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

ในการบริหารจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ครอบคลุมทุกด้าน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมก็มีความสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการด้านการศึกษา เพราะมีส่วนช่วยเอื้ออำนวยให้การ

ดำเนินงานในด้านต่างๆเป็นไปอย่างราบรื่นและส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับ จิตรา พันพิพัฒน์ (2565: 161-164) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายใน สถานศึกษาหากจัดได้เหมาะสมส่งเสริมและสนับสนุนให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับ อทิตยา ขาวพราย (2561: 2) ได้กล่าวถึงการให้ ความสำคัญในการพัฒนาครูและส่งเสริมการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาที่หลากหลาย เน้นการ จัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น รวมถึงการใช้ประโยชน์จากแหล่ง เรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่น ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อสิ่งแวดล้อม (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,2558 อ้างถึงใน อทิตยา ขาวพราย, 2561) กอรัปกัทธิศทาง นโยบายด้านการจัดการศึกษาของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ในปีงบประมาณ 2564 คณะผู้บริหารท้องถิ่นได้ แดลงนโยบายการพัฒนาทางการศึกษา ความสำคัญประกอบด้วย การส่งเสริม คุณภาพการศึกษาทุกประเภท พัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและความต้องการตลาด พัฒนาทักษะชีวิตและ กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เน้นการจัดการเรียนรู้สู่สากล พัฒนาจุดแข็ง และลักษณะเฉพาะที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านการศึกษา เน้นให้มีการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน ทั้งด้านภาครัฐ เอกชน นำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการน้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ทุกระดับการศึกษา เพื่อให้เกิดความอยู่รอดทางสังคมอย่างยั่งยืน (เทศบาลเมืองมหาสารคาม,2564: 7-8)

โรงเรียนเทศบาลบ้าน แมด ได้ดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา “ผู้เรียนทักษะชีวิตและอาชีพ ดีเทคโนโลยีดิจิทัลเด่นเป็นสังคมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (โรงเรียนเทศบาลบ้านแมด,2564) เพื่อให้การขับเคลื่อนของสถานศึกษาเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาทุกระดับผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยการ สถานศึกษาจึงให้ความสนใจและความสำคัญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ภายใต้บริบทของโรงเรียน ชุมชนและกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน จึงวิจัยเรื่อง “รูปแบบการ บริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิด สิ่งแวดล้อมศึกษา” เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและการบริหารสถานศึกษาขับเคลื่อนได้อย่าง ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้และปรับปรุง พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา
4. เพื่อขยายผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา
5. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ พัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 7 แห่ง และสถานศึกษาที่สมัครใจนำรูปแบบไปใช้จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร เทศบาลเมืองมหาสารคาม โรงเรียนเทศบาลวัดนางลาด เทศบาลเมืองพัทลุง โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยาคาร(บ้านพระเนตร) เทศบาลเมืองน่านและโรงเรียนแก้งวิทย์วิทยานุกูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

2. กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้นจำนวน 608 คนดังนี้

2.1 การขยายผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ในสถานศึกษาที่สมัครใจนำรูปแบบไปใช้จำนวน 4 แห่ง เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 562 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบโควตา ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร เทศบาลเมืองมหาสารคาม โรงเรียนเทศบาลวัดนางลาด เทศบาลเมืองพัทลุง โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยาคาร(บ้านพระเนตร) เทศบาลเมืองน่านและโรงเรียนแก้งวิทย์วิทยานุกูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

2.2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นครูและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 7 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน

3. กลุ่มเป้าหมาย เป็นครู นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวน 232 คน แยกเป็น

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นครู 6 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 คน

3.2 การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

3.3 การทดลองใช้และยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 47 แยกเป็น ครู จำนวน 6 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คน นักเรียน จำนวน 24 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินยืนยันประสิทธิผลของรัฐ จำนวน 9 คน

3.4 การขยายผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 159 คน แยกเป็น คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 54 คน ครู จำนวน 95 คน

3.5 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

การทบทวนวรรณกรรม

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 (กระทรวงศึกษาธิการ 2560) ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการศึกษาให้บุคคลได้เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมทุกช่วงวัย โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

ในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถในด้านต่างๆของตนอย่างมีคุณภาพได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองดำรงตนอยู่ในสังคมยุคปัจจุบันบนกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลาบนพื้นฐานความมีภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตที่ดี การพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณธรรมความเป็นไทยควบคู่ความเป็นสากล มีความยืดหยุ่น ในด้านการจัดการเรียนรู้ เวลาและสาระการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีทักษะการคิด เทคโนโลยีและทักษะชีวิต มีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีวินัยและยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ 2560) เน้นให้โรงเรียนในสังกัดพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความเป็นสากล มีทักษะความเป็นผู้นำ จิตอาสา ในด้านการบริหารจัดการศึกษานั่นพัฒนาครู บุคลากรให้มีความรู้ ทักษะการถ่ายทอดความรู้และโรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นที่เลื่อมระหว่างโรงเรียนที่มีมาตรฐานสูงกับโรงเรียนท้องถิ่นที่มีข้อจำกัดในด้านงบประมาณและทรัพยากรเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น,2559) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ที่อยู่บนทางสายกลาง ประกอบด้วย ความพอเพียง ความมีเหตุมีผลและมีภูมิคุ้มกันตัวที่ดีที่ใช้อย่างเหมาะสมกับความรู้นำมาใช้กับการพัฒนาทั้งในระดับปัจเจกชน ระดับครอบครัว ระดับชุมชน สังคมโดยรวมให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับสมดุลเพื่อให้คนส่วนใหญ่พออยู่ พอกิน พอใช้ได้อย่างมั่นคง สามารถอาศัย อยู่ร่วมกันได้ เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล ยั่งยืนบนรากเหง้าทางวัฒนธรรม (ชุตติกาญจน์ วงษ์น้อย,2564; อลิสา อินทร์ประเสริฐ,2564)

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเพื่อพัฒนาเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (อลิสา อินทร์ประเสริฐ,2564;จตุพร ทิพย์ไพฑูรย์,2564; รสสุคนธ์ อินชัยเขา,2561; สมปอง มาตย์แท่น,2560) มี 4 องค์ประกอบดังนี้ (1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา (School readiness) (2) การจัดระบบเรียนรู้ (Organizing System) (3)การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Creating Change) (4) การสร้างเครือข่ายและขยายผล(Cooperation network and Expansion the result) การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านพุทธิพิสัย (ด้านความรู้: Cognitive Domain) หมายถึง การคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์และตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ ด้านทักษะพิสัย ((Psychomotor Domain) หมายถึง การแก้ปัญหาและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นด้านจิตพิสัย(เจตคติ: Affective Domain) หมายถึง ความตระหนักรู้ในตนเองเห็นคุณค่าผู้อื่น(พระศรีรัตนสิริรัตนโน(ศรีสง่า), 2560; อาทิตมณี แยมเกสร,2563; WHO,1997; UNESSCO,2002; ประเสริฐ ต้นสกุล,2551; กระทรวงศึกษาธิการ,2554; พนารัตน์ รัตนพงษ์ไชย ,2558) การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาตามมาตรฐานและตัวชี้วัด โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ประกอบด้วยการบริหารจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านที่ 2 หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมและด้านที่ 5 ผลที่เกิดกับผู้เรียน

นพชวินทร์ มุลทาทอง (2564) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านเกษตรกรรมแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับนักเรียนโรงเรียนหอวัง ปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทและสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้พัฒนาแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและให้ชื่อว่า “แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมแบบบูรณาการ” โดยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL และ 3) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมแบบบูรณาการ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก แนวโน้มการพัฒนาทักษะ

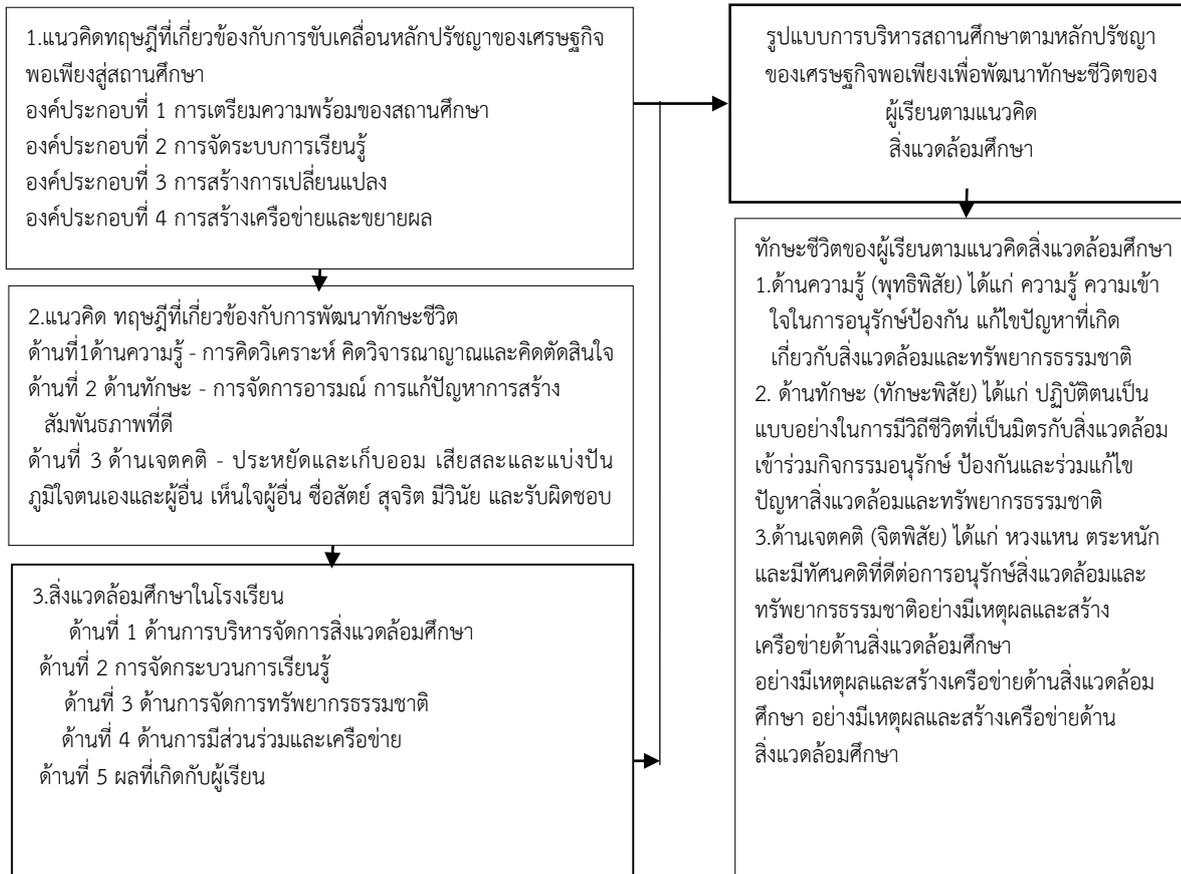
อาชีพพื้นฐานของนักเรียนอยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านอาชีพเกษตรกรรมแบบบูรณาการอยู่ในระดับมาก

นิรมล วิจิต (2564) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการปลูกจิตสำนึกเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนย่านคลองแสนแสบและคลองสาขาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า ประการแรก โรงเรียน 8 โรงเรียน ประยุกต์ใช้รูปแบบบูรณาการการสร้างความรู้คู่คุณธรรมด้วยกระบวนการ การเรียนรู้บันได 7 ขั้น กลไกขับเคลื่อนได้แก่ ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมศึกษาและโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้บันได 7 ขั้น ด้านการจัดโรงเรียนทั้งระบบเป็นโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อม ประการที่สอง การติดตามและประเมินผล โครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 ประการที่สามพบว่า วิเคราะห์รูปแบบโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษาด้วยกระบวนการทัศน์ปัจจัย ที่มีผลต่อความสำเร็จ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า มียุทธศาสตร์ควบคุม มีโมเดลการพัฒนาคือรูปแบบบูรณาการเพื่อสร้างความรู้คู่คุณธรรม ด้วยกระบวนการเรียนรู้บันได 7 ขั้นการผลักดันสู่ การปฏิบัติและสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันและภาพรวมอนาคต โดยเชื่อมโยง โครงสร้างหลักสูตรสร้างกิจกรรมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาและสร้างเครือข่ายและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 -2550 ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ชุมชน ภาคเอกชน และองค์กรอิสระให้เข้ามีส่วนร่วมบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ฐาปณิตา สว่างศรี (2565) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหาร สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านนโยบาย (2) ด้านวิชาการ (3) ด้านงบประมาณ (4) ด้านบริหารทั่วไป ผลการประเมินแนวทางการพัฒนา การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด โดยรวมพบว่ามี ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ชนิตา ศิริชาติ (2565) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงอย่างยั่งยืนของโรงเรียนวัด เสนีวงศ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงอย่างยั่งยืนของโรงเรียนวัด เสนีวงศ์มี 6 ด้าน ได้แก่การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนรู้การจัดการกิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมโรงเรียน กระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลง และการมีศักยภาพขยายผลอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ 2) ผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงอย่างยั่งยืนของโรงเรียนวัด เสนีวงศ์ จำแนกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ ผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงอย่างยั่งยืนของโรงเรียนวัด เสนี วงศ์โดยรวมทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความยั่งยืนตามแนวทางหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อรูปแบบ การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัด เสนีวงศ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ใช้หลักการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นหลักโดยมีวิจัยเชิงสำรวจ เป็น วิธีรอง ขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับแบบสำรวจความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 1 ฉบับ ค่า IOC เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา นำไปเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจำนวน 7 แห่ง จำนวน รวม 46 คน และเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 11 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 3 คน

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร่างคู่มือรูปแบบ จำนวน 1 ฉบับและแบบประเมินประสิทธิภาพรูปแบบ จำนวน 1 ฉบับ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00 รูปแบบ มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยจัดแบบออนไลน์ผ่าน Google Meet รวบรวมข้อมูลการประเมินประสิทธิภาพของร่างรูปแบบพร้อมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพของรูปแบบ นำข้อมูลปรับปรุงร่างรูปแบบให้มีประสิทธิภาพก่อนนำไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือรูปแบบ จำนวน 1 ฉบับแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อผลการทดลองใช้รูปแบบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และแบบประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ จำนวน 1 ฉบับ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล นำรูปแบบไปทดลองใช้กับโรงเรียนเทศบาลบ้านเมตตา เทศบาลเมืองมหาสารคามในปีการศึกษา 2565 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลการวิจัย จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 47 คน ประกอบด้วย ครู จำนวน 6 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน (ไม่รวมเลขานุการ) นักเรียนจำนวน 24 คน นำสรุปผลการทดลองใช้รูปแบบมาเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คนประเมินยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบ โดยวิธีการ (Connoisseurship) นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง พัฒนารูปแบบเพื่อนำไปขยายผลต่อไป

ระยะที่ 4 ขยายผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือรูปแบบ จำนวน 1 ฉบับ ประเมินทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 1 ฉบับ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อผลการทดลองใช้รูปแบบ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล นำรูปแบบที่ได้รับการยืนยันประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญไปขยายผลในสถานศึกษาจำนวน 4 แห่ง ที่สมัครใจและทำการตกลงความร่วมมือในการขยายผลรูปแบบในปีการศึกษา 2566 ได้แก่โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร เทศบาลเมืองมหาสารคาม โรงเรียนเทศบาลวัดนางลาด เทศบาลเมืองพัทลุง โรงเรียนเทศบาลสามัคคีพิทยาคาร (บ้านพระเนตร) เทศบาลเมื่อน่าน และโรงเรียนแก่งวิทยานุกูลองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารที่นำรูปแบบไปขยายผล โดยนำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน รวมจำนวน 711 คน

ระยะที่ 5 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คู่มือรูปแบบ จำนวน 1 ฉบับและแบบประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ จำนวน 1 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (*connoisseurship*) จำนวน 5 คน โดยรวบรวมข้อมูลสรุปผลการนำรูปแบบไปขยายผลเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงประสิทธิภาพของรูปแบบก่อนนำเผยแพร่ให้สถานศึกษาอื่นนำไปประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมพื้นฐานทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลความหมายตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการอภิปรายระดมสมอง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนี้

1. ผลการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ด้านการจัดการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ 2560-2579) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะชีวิต คุณลักษณะพอเพียงและสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการร่างรูปแบบ

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 ความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30

3. การศึกษาข้อมูล วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถานศึกษาที่มีการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษามีแนวดำเนินการ สรุปดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา (1) สร้างความตระหนัก ให้กับครู บุคลากร โดยการมอบนโยบาย ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย จุดเน้นของสถานศึกษา (2) พัฒนาการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาสถานศึกษา การจัดระบบการเรียนการสอน แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ด้านการจัดระบบเรียนรู้ (1) พัฒนาหลักสูตรและระบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (2) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการสร้างเครือข่าย (1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วนในสังคม เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียน (2) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนหลากหลายวิธีเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนโดยใช้กิจกรรมจิตอาสาต้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเน้นให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะมีทักษะชีวิต เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและความพอเพียง

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่า

1. โครงสร้างรูปแบบ เรียกชื่อย่อว่า “SOCC” Model ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการ 1) การบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานความพอเพียงควมมีรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรนำกระบวนการพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด วางแผน ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการเรียนรู้เป็นทีมและเรียนรู้ในพื้นที่ แหล่งเรียนรู้จริงตามบริบทของชุมชนและสังคม 3) กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ขับเคลื่อนให้ผู้เรียนมีอุปนิสัยพอเพียงและทักษะชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ 1) เพื่อเป็นแนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

ส่วนที่ 3 การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา (School readiness : S) องค์ประกอบที่ 2 การจัดระบบเรียนรู้ (Organize Learning System : O) องค์ประกอบที่ 3 การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Creating Change : C) และองค์ประกอบที่ 4 การสร้างเครือข่ายและขยายผล (Cooperation Network and Expansion the result : C)

ประเด็นที่ 2 การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านที่ 2 การจัดระบบเรียนรู้ ด้านที่ 3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านที่ 5 ทักษะชีวิตของผู้เรียน ประกอบด้วย (1) ด้านพุทธิพิสัย (2) ด้านทักษะพิสัย และ (3) ด้าน จิตพิสัย ส่วนที่ 4 การวัดและประเมินผล มีการประเมิน 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ประเด็นที่ 2 การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นผู้เชี่ยวชาญสรุปข้อคิดเห็นว่า มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 มีความเหมาะสมสำหรับนำไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 ผลการทดลองใช้และยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

1. ผลการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับดีเยี่ยมทุกด้าน เรียงอันดับจากค่ามากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านพุทธิพิสัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับดีเยี่ยมทุกข้อ ข้อที่มีค่าสูงสุด ข้อ (2) อธิบายถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 เมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ดังนี้ สถานภาพครู มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 สถานภาพคณะกรรมการสถานศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76

3. ผลการยืนยันประสิทธิผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญประเมินยืนยันประสิทธิผลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ผู้เชี่ยวชาญยืนยันประสิทธิผล ว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปขยายผลให้สถานศึกษาอื่นได้นำไปทดลองและปรับประยุกต์ใช้ต่อไป

ระยะที่ 4 ผลการขยายผลรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

1. ผลการประเมิน ทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับดีเยี่ยมทุกด้าน ค่ามากที่สุดคือด้านทักษะนิสัย เมื่อพิจารณาสถานศึกษา เรียงอันดับจากค่ามากที่สุดไปหาน้อย พบว่า โดยรวม ค่ามากที่สุดเท่ากับ 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร และโรงเรียนเทศบาลวัดนางลาด อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.82 รองลงมา โรงเรียนแก่งวิทยานุกูล อยู่ในระดับดีเยี่ยม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 และโรงเรียนเทศบาลสามัคคีพิทยาคาร อยู่ในระดับดีเยี่ยม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขยายผล ตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนที่สมัครใจและตกลงความร่วมมือนำรูปแบบไปขยายผล จำนวน 4 แห่ง โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ดังนี้ สถานภาพครู โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 สถานภาพคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจต่อการเผยแพร่รูปแบบตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 เมื่อพิจารณาเป็นรายสถานศึกษา ดังนี้

4.2.1 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการทดลองใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 เมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 สถานภาพคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56

4.2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการทดลองใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดนางลาด โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 เมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ครู โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 คณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54

4.2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเผยแพร่รูปแบบตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเทศบาลสามัคคีพิทยาคาร โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 เมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ครู โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58

4.2.4 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเผยแพร่รูปแบบตามความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนแก่งวิทยานุกูล โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55

ระยะที่ 5 ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนี้

ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.-73 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นและรายด้าน ดังนี้

ประเด็นที่ 1 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงอันดับจากค่ามากที่สุดไปหาน้อย มีค่าสูงสุดเท่ากับ 2 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.00 คือ ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านที่ 2 การจัดระบบเรียนรู้ รองลงมา ด้านการสร้างการ

เปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และต่ำสุด ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

ประเด็นที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงอันดับจากค่ามากที่สุดไปหาน้อย ค่าสูงสุดเท่ากับ 3 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 คือด้าน ที่ 1 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านที่ 2 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ด้านที่ 5 ทักษะชีวิตของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 และด้าน ที่ 4 การมีส่วนร่วมและเครือข่าย อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

ข้อเสนอแนะ

ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมและครอบคลุม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสถานศึกษาในบริบทที่แตกต่างกันมากยิ่งขึ้น ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาควรเพิ่มกลุ่มผู้นำในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเตรียมความพร้อมเนื่องจากเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาของสถานศึกษา 2) ควรเพิ่มตัวชี้วัดด้านการสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับองค์กร

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับมาก

2. การพัฒนารูปแบบ โครงสร้างรูปแบบประกอบด้วย 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 หลักการ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เรียกชื่อย่อว่า “SOCC” Model มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา (School readiness : S) องค์ประกอบที่ 2 การจัดระบบเรียนรู้ (Organize Learning System : O) องค์ประกอบที่ 3 การสร้างการเปลี่ยนแปลง (Creating Change : C) และองค์ประกอบที่ 4 การสร้างเครือข่ายและขยายผล (Cooperation Network and Expansion the result : C) ประเด็นที่ 2 การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน มีองค์ประกอบ 5 ด้าน (1) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา (2) การจัดการระบบเรียนรู้ (3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (4) การมีส่วนร่วมและเครือข่าย (5) ทักษะชีวิตของผู้เรียน ประกอบด้วย ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย ส่วนที่ 4 การวัดและประเมินผล มีการประเมิน 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ประเด็นที่ 2 การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษารูปแบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้และยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบ ดังนี้ 3.1) ระดับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยมทุก ด้าน 3.2) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3.3) ผลการยืนยันประสิทธิผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการขยายผลรูปแบบ ในสถานศึกษาที่สมัครใจและทำการตกลงความร่วมมือ จำนวน 4 แห่ง พบว่า ผลการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ความพึงพอใจต่อการขยายผลรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนที่ตกลงความร่วมมือในการเผยแพร่รูปแบบ จำนวน 4 แห่ง โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด

5. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิผลของการทดลองใช้รูปแบบ โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาผลการทบทวนวรรณกรรม ข้อมูลเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า การบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมทุกช่วงวัยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้บรรลุขีดความสามารถอย่างมีคุณภาพพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีคุณธรรม ความเป็นไทยควบคู่ความเป็นสากลกระบวนการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นด้านเวลาและสาระการเรียนรู้ จัดการศึกษาบูรณาการด้านทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรอื่นร่วมกันของสถานศึกษา พัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนด้านอาชีพ ความเป็นผู้นำ จิตอาสาและความสามารถในการปรับตัวและแก้ไขปัญหาต่างๆ รอบตัวสามารถนำ ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกับสังคมอย่างเหมาะสม มีภูมิคุ้มกันที่ดี ทักษะชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากทักษะชีวิตเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้มีความพร้อมในการพัฒนาตนเองให้ก้าวทันการใช้ชีวิตในสังคมสากลและท้องถิ่นตน และเป็นพื้นฐานให้เกิดทักษะที่จำเป็นอื่นๆ ตามมา ในการบริหารจัดการเรียนการสอนให้ มีประสิทธิภาพ นั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ครอบคลุมทุกด้าน และด้านการจัดสภาพแวดล้อมก็มีความสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการด้านการศึกษา เพราะมีส่วนช่วยเอื้ออำนวยให้การดำเนินงานในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างราบรื่นและส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการกลุ่ม มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีสอดคล้องกับ อาทิตมณี แยมเกษร (2563: 77) กล่าวถึงแนวทางในการแก้ปัญหาและเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียน ด้านการวางแผน ควรดำเนินการในการส่งเสริมให้นักเรียนมีการทำงานเป็นกระบวนการ เช่น การใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน เกมการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการที่หลากหลายในการดำเนินการบูรณาการในทุกรายวิชา ใช้กระบวนการแก้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) เพื่อให้เกิดทักษะต่างๆที่เหมาะสม ด้านการวัดและประเมินผล ใช้กระบวนการวัดและประเมินที่หลากหลายวิชา เช่น โครงการวิทยาศาสตร์ การออกแบบเกม การประดิษฐ์ชิ้นงาน การใช้ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การให้กำลังใจ

ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น ค่ามากที่สุด ประเด็นที่ 2 การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจาก สถานศึกษาควร มีการจัดโซนพื้นที่สีเขียวสำหรับผู้เรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ควรเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาและการบริหารจัดการขยะที่เป็นระบบ สอดคล้องกับสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2559 อ้างถึงใน อารยา คณารักษ์, 2565: 172) กล่าวถึง การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนถึง ความรู้ ความสามารถ กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ อบรมนักเรียน หรือการเป็นต้นแบบที่ดี มีความหมายครอบคลุมให้ทุกคนมีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติสอดคล้องกับ ประยูร

วงษ์จันทร์ (2555: 216-222 อ้างถึงใน ลิขิต จันทร์แก้ว, 2564: 24) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญการจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษาและชุมชนให้ประสบผลสำเร็จและสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่องคือ นำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษาและชุมชนมาดำเนินการแก้ไข โดยให้ผู้เรียนหรือผู้ร่วมกิจกรรม แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการปฏิบัติจริง ร่วมคิด ร่วมทำ และหากทำในระบบกลุ่มจะเป็นผลดี ผู้ทำกิจกรรมกลุ่มจะเกิดความตระหนัก ภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบผลปรากฏ ผู้เชี่ยวชาญสรุปข้อคิดเห็นต่อรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นมา มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ ทั้งนี้ เนื่องจากร่างรูปแบบได้ผ่านการสังเคราะห์จากข้อมูลพื้นฐาน บริบทที่เกี่ยวข้อง มีการปรับประยุกต์วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากสถานศึกษา ศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ครอบคลุมสาระและประเด็นที่ต้องการพัฒนา มีการกำหนดขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน ตัวชี้วัดและวิธีการประเมินตัวชี้วัดที่ชัดเจน เป็นระบบและเห็นเป็นรูปธรรมและสนองตอบความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจึงส่งผลให้ร่างรูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้ต่อไป สอดคล้องกับ ดารุณี เดชยศติ (2562: 204) ได้กล่าวถึงทักษะชีวิตของผู้เรียนว่า เป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่รอดและสงบสุขของสังคม ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในยุค ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการและเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็ว สภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำเป็นผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพฤติกรรมของผู้เรียน ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นเหตุเป็นผล มีค่านิยมที่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วนที่สถานศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียนให้ผู้เรียนและเยาวชนมีทักษะชีวิตและอาชีพที่เหมาะสม

3. ผลการทดลองใช้และยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา

3.1 ผลการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับ ดีเยี่ยมทุกด้าน ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานตามรูปแบบ ที่มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการ เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดความรู้ ประสบการณ์ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้ การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สอดคล้องกับคำพอร์ทิพย์ ปรัชญาวาทิ (2566) ได้วิจัยเรื่องเงื่อนไขและกระบวนการสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้กล่าวถึงเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 2 เงื่อนไขหลัก 4 เงื่อนไขรอง 11 เงื่อนไขย่อย และ 3 ประเด็น ส่วนกระบวนการขับเคลื่อนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมในการน้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา ขั้นที่ 2 การจัดระบบการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การจัดกิจกรรมในโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ขั้นที่ 4 การดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิต ขั้นที่ 5 การสร้างเครือข่ายและขยายผล สอดคล้องกับ เจษฎา ศรีสุภาพ (2564) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 1) ความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ 2) ความพอเพียงด้านสังคม 3) ความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม 4) ความพอเพียงด้านวัฒนธรรม ผลการทดลองพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาครอบคลุมในด้านการ

กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ โครงการ กิจกรรม จัดระบบเรียนรู้ที่ดี มีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สนองต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีระบบการวัดและประเมินทักษะชีวิตของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจเพียงจากหลากหลายภาคส่วน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมี best practice การทำงานที่เป็นแบบอย่างให้สถานศึกษาอื่นนำไปประยุกต์ใช้ได้ สอดคล้องกับอาทิตยเมธี แย้มเกษร (2563) ได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีหลักในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะผู้เรียนในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องทำตัวเป็นแบบอย่าง หัวหน้าฝ่ายวิชาการต้องร่วมมือกับฝ่ายบริหารในการดำเนินการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน หัวหน้าระดับชั้นต้องชี้แจงครูในระดับชั้นให้เกิดการพัฒนาพร้อมกัน สอดคล้องกับ ชลนิศา ชูติมาสนธิศ (2563: 131) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้สรุปผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมศิลปะที่เสริมสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการสรุปความพึงพอใจของกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมศิลปะที่เสริมสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา พบว่า ในเรื่อง เนื้อหาในชุดกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น เรื่อง เนื้อหาในชุดกิจกรรมมีการออกแบบให้สวยงาม น่าอ่าน เรื่องเนื้อหาในชุดกิจกรรมน่าสนใจ ทันสมัย เหมาะกับวัยของนักเรียนซึ่งอยู่ใน ระดับพึงพอใจมากที่สุด ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการสำรวจความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่เรียน กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำและกล้าแสดงออก และมีทักษะ ความสามารถในการถอดบทเรียนและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้อื่นได้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารจัดการที่ดีส่งผลให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ

4. ผลการขยายผลรูปแบบ ในสถานศึกษาที่สมัครใจและทำการตกลงความร่วมมือ จำนวน 4 แห่ง พบว่า ผลการพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับดีเยี่ยม ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการขยายผลรูปแบบในโรงเรียนที่ตกลงความร่วมมือในการเผยแพร่รูปแบบ จำนวน 4 แห่ง โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจาก สถานศึกษาจำนวน 4 แห่งเป็นสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นซึ่งมีบริบทด้านนโยบายจากต้นสังกัดเหมือนกัน จึงทำให้กระบวนการบริหารจัดการและทิศทางการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้โดยง่าย สอดคล้องกับ จินตนา พุ่มไสว (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาด้วยแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองจันทร์ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีกระบวนการจัดการศึกษา 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตระหนักสำนึกท้องถิ่นตนเอง (2) ขั้นรวบรวมแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) ขั้นวางแผนการจัด การศึกษาด้วยแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ขั้นทำตามแผนที่กำหนด และ (5) ขั้นประเมินผลและ ประยุกต์ใช้และ ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่า ผลการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ก่อนใช้รูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง และหลังใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของรูปแบบ เท่ากับ 0.7813 สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาด้วยแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนสูงขึ้น ร้อยละ 78.13 ความคิดเห็นของครูผู้สอน ที่มีต่อการใช้รูปแบบในภาพรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบในภาพรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด

5. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล โดยรวม อยู่ใน

ระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจาก รูปแบบมีโครงสร้าง องค์ประกอบ ตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนตามแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษา วิธีดำเนินการหรือการขับเคลื่อนเป็นระบบตามหลักการที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลายหน่วยงาน และมีการนำรูปแบบไปทดลองใช้ ปรับปรุงประสิทธิภาพ และนำไปขยายผลเพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนำมาปรับปรุงเพื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นเหมาะสมที่จะให้สถานศึกษาอื่นนำไปใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ดารุณี เดชยศดี (2562: 212) ได้สรุปผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิผลรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษา กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประสิทธิภาพมีความสอดคล้องเหมาะสมสำหรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อเสนอแนะ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation management) มีแนวปฏิบัติที่ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการศึกษาทุกด้าน สามารถนำไปเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้ (Learning) คือการจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตและอาชีพ แยกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการป้องกันแก้ไขปัญหาเสียดัดและเพศศึกษาและด้านทักษะอาชีพในท้องถิ่น ได้แก่ งานสมุนไพรและเกษตรพอเพียง งานประดิษฐ์ หัตถกรรมและงานอาหารและมีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนา ดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะอาชีพควรขยายผลการพัฒนาสู่เยาวชน ชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) ควรส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและการตลาดสู่ความเป็นมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ 3) กำหนดขอบข่ายอาชีพให้หลากหลายยิ่งขึ้น 4) สร้างเครือข่ายการพัฒนาสู่สถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเจตคติต่อการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้ หรือลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นของครอบครัว 5) ควรเปิดคลินิกพัฒนาคุณภาพชีวิตรอบด้านของนักเรียน สอดคล้องกับ ชลิตา จุงพันธ์และนฤพนธ์ พุฒวัฒน์ (2563) ได้กล่าวถึงข้อค้นพบจากการวิจัยว่า ประเด็นหลัก ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การนำประเด็นสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นมา เป็นเครื่องมือหลักในการสอน 2) การมีเครือข่ายอาจารย์ทั้งในและนอกโรงเรียน 3) การใช้กิจกรรม ที่เน้นประสบการณ์จริงของนักเรียน และ 4) การสร้างระบบนิเวศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมศึกษา (Whole school approach) พบว่า การสร้างเครือข่าย ภายในและนอกโรงเรียน มีการทำงานร่วมกันของครูในการออกแบบหลักสูตร การวิพากษ์หลักสูตร เพื่อให้มีความน่าสนใจ และใช้กระบวนการสอนแบบ 7 steps มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในช่วงต้นของการออกแบบหลักสูตร แลกเปลี่ยนความรู้ และติดตามการทำงาน ของโรงเรียน อื่น ๆ ในเครือข่ายผ่านเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นระยะ ๆ ผ่านผลงานของนักเรียน แสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของงานวิจัยในอดีต สิ่งแวดล้อมศึกษาที่ควรได้รับการขยายผลและศึกษาต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้

1. การนำรูปแบบไปใช้สามารถปรับประยุกต์วิธีดำเนินการให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2. ควรสร้างเครือข่ายและขยายผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การสร้างนวัตกรรมในท้องถิ่นเพื่อเป็นพื้นฐานสู่การสร้างเครือข่ายทางการตลาดและเป็นอาชีพกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน



เอกสารอ้างอิง

- กนกดาว เดชก้อง. (2563). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.(2559). แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560-2569. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ พ.ศ. 2559-2564 ของกรมทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.พริกหวานกราฟฟิก จำกัด : กรุงเทพฯ.
- คำพรทิพย์ ปรัชญาทิ. (2566). เงื่อนไขและกระบวนการสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรบัณฑิต: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- จตุพร ทิพย์ไพฑูรย์. (2564). การศึกษาสภาพการดำเนินงานสู่ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษากลุ่มวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์.
- จิตรา พันพิพัฒน์. (2565). กลยุทธ์การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2. วารสารชุมชนการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา. 16(2), 161-164.
- จินตนา พุ่มไสว. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาด้วยแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อ พัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองจันทร์. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*, 3(3), 1-18. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/250233>
- เจษฎา ศรีสุภาพ. (2564). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชนิตา ศิริชาติ. (2566). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงอย่างยั่งยืนของโรงเรียนวัดเสนีย์วงศ์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*. 5(1), 32-47. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/261836>
- ชลนิตา ชุตินาสนทิต. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ชลิดา จุงพันธ์ และนฤพจน์ พุฒวัฒน์. (2563). วิธีการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Eco-school) : กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้*. 11(1), 115-130.



- ชุตติกาญจน์ วงศ์น้อย. (2564). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ฐาปนิตา สว่างศรี. (2565). แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ดารุณี เดชยศดี.(2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เทศบาลเมืองมหาสารคาม, กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570). กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ: เทศบาลเมืองมหาสารคาม.
- นพัสชินทร มูลทาทอง. (2564). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านเกษตรกรรมแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับนักเรียนโรงเรียนหอวัง ปทุมธานี. *ครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 18(2), 31-45.
- นิรมล วิชิต. (2564). รูปแบบการปลูกจิตสำนึกเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนย่านคลองแสนแสบและคลองสาขาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : บริษัท. สุวีริยาสาส์น จำกัด
- ประยูร วงษ์จันทร์. (2555). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ประเสริฐ ต้นสกุล. (2551). *ทักษะประกอบตน*. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง
- พนารัตน์ รัตนพงษ์ไชย. (2558). การพัฒนาทักษะชีวิต เรื่อง การพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 9 (2),1860-1876.
- พระศรีรัตน์ สิริรัตน (ศรีสง่า). (2560). การพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รสสุคนธ์ อินชัยเขา. (2561). การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงแห่งนวัตกรรมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัตนา สุวรรณทิพย์. (2566). การหาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานในรายวิชาการธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม. ใน *การประชุมทางวิชาการระดับชาติด้านครุศาสตร์อุตสาหกรรม ครั้งที่ 15 และการประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับนานาชาติ ครั้งที่ 10 (NC TechEd 15th and IC TechEd 10th)* (หน้า 87-93). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- โรงเรียนเทศบาลบ้านแมด. (2564). รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2564. มหาสารคาม: โรงเรียนเทศบาลบ้านแมด
- ลิขิต จันทร์แก้ว. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาในป่าชุมชนโคกหินลาด (ป่าต้นน้ำห้วยคะคาง) โดยใช้พื้นที่เป็นฐานการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.



- สมปอง มาตย์แท่น. (2560). เอกสารอบรมการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร. โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549-2553) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุวณี อึ้งวรากรณ์. (2558). ครู อภิวัฒน์การเรียนรู้สู่คุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 2(1), 68-69.
- อติตยา ขาวพราย. (2561). การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วิทยานิพนธ์การศึกษาศุภบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- อลิสา อินทร์ประเสริฐ. (2564). รูปแบบการพัฒนาแบบการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อาทิตมณี แยมเกษร (2563). การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อารยา คณารักษ์. (2565). แนวทางการจัดการศึกษาของครูเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ (กศ.ม.): มหาวิทยาลัยบูรพา.
- UNESCO. (2002). *Learning to be: A holistic and integrated approach to values education for human development*. Retrieved June 15, 2010, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001279/127914e.pdf>
- WHO. (1994). *Life skills education for children and adolescents in schools*. WHO.

